

Vabariigi Valitsuse 3. juuni 2008. a määruse nr 111 „E-toimiku süsteemi asutamine ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimäärus“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte ja määruse eesmärk

Eelnõu eesmärk on tõhustada kohtuhaldust ja vähendada bürokraatiat, ajakohastades e-toimiku põhimäärust ning luues paremad eeldused kohtute töökoormuse ja töökorralduse andmepõhiseks juhtimiseks.

Eelnõu kõige olulisemad muudatused

- 1. Kohtute töökoormuse ja kohtuasjade jagamise andmed liidetakse e-toimiku statistikakeskkonnaga.** See võimaldab paremini analüüsida kohtute töökoormust, tööjaotusplaanide toimimist ja ressursikasutust.
- 2. E-toimiku süsteemi ülesehituse kirjeldus ajakohastatakse.** Põhimääruses kirjeldatakse süsteemi senisest üldisemalt ja funktsionaalsemalt, sh tuuakse välja põhisüsteem, avalik liides, kriminaal- ja väärteomenetluse liides, digitoimik, statistikakeskkond ning muud liidestatud infosüsteemid.
- 3. Põhimäärusest eemaldatakse aegunud ja liiga detailsed tehnilised kirjeldused.** See vähendab bürokraatiat, sest edaspidi ei ole vaja määrust muuta iga tehnilise muudatuse, liidestatud infosüsteemi muutumise või töökorraldusliku täpsustuse tõttu.
- 4. Volitatud töötajate ja andmetele juurdepääsu regulatsiooni täpsustatakse.** Andmete töötlemise õigus seotakse selgemalt asutuse seadusest tuleneva ülesande ja pädevusega, mitte üksnes konkreetse asutuse nimetamisega põhimääruses.
- 5. Logimise, juurdepääsuõiguste kontrolli ja järelevalve nõudeid täpsustatakse.** Sätestatakse selgemalt, milliseid toiminguid logitakse, milliseid andmeid logi sisaldab ning et logisid ja juurdepääsuõigusi tuleb kontrollida vähemalt kord aastas.

Määrus kehtestatakse kriminaalmenetluse seadustiku § 210 lõike 3, väärteomenetluse seadustiku § 81¹ lõike 3 ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 60¹ lõike 3 alusel. Väljaspool justiitsüsteemi töötavate inimeste ega ettevõtjate halduskoormust eelnõukohased muudatused ei mõjuta.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Justiits- ja Digiministeeriumi nõunikud Margit Lauri (margit.lauri@justdigi.ee), Georg Teiter (georg.teiter@justdigi.ee), Kristel Niidas (kristel.niidas@justdigi.ee), Külli Luha (külli.luha@justdigi.ee) ja Sander Heinsoo (sander.heinsoo@justdigi.ee).

Eelnõu ja seletuskirja keeletoietas Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Inge Mehide (inge.mehide@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

2.1. Paragrahvi 1 muutmine

Muudatusega ajakohastatakse e-toimiku süsteemi eesmärgi kirjeldust. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga sõnastatakse süsteemi eesmärgid terviklikumalt ja tehnoloogianeutraalselt. Täpsustatakse, et süsteem toetab lisaks menetluste läbiviimisele ka statistika ja analüüsi koostamist ning õiguspoliitiliste otsuste tegemist.

2.2. Paragrahvide 2 ja 3 muutmine

Muudatustega ajakohastatakse e-toimiku süsteemi ülesehituse kirjeldust. Süsteemi koosseisu kirjeldatakse funktsionaalselt, nähes ette põhisüsteemi, avaliku liidese, kriminaal- ja väärteomenetluse liidese, statistikakeskkonna ning muud liidestatud infosüsteemid ja tehnilised komponendid.

Kehtivas redaktsioonis on e-toimiku süsteemi eesmärk kirjeldatud peamiselt menetluste läbiviimise toetamise ja menetlusandmete koondamise kaudu. Uues sõnastuses täpsustatakse, et e-toimiku süsteem on menetlusandmete ja isikuandmete töötlemiseks peetav riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu. Sellega rõhutatakse e-toimiku süsteemi andmekogu funktsiooni ning selle rolli riigi infosüsteemi osana.

Samuti täpsustatakse e-toimiku süsteemi eesmärgi. Senisest selgemalt sätestatakse, et süsteem võimaldab:

- pidada arvestust kriminaal-, väärteo-, tsiviil- ja haldusmenetluste üle;
- kajastada menetluste käigus tehtud toiminguid;
- toetada menetlejate, kohtute ja teiste seaduses sätestatud asutuste töö korraldamist;
- võimaldada andmete ja dokumentide elektroonilist edastamist;
- koostada statistikat ja analüüse kriminaal-, karistus- ja õiguspoliitiliste otsuste tegemiseks ning süsteemi töö korraldamiseks.

Lisaks täpsustatakse, et e-toimiku süsteemis võidakse kajastada ka seaduses sätestatud juhtudel menetluse alustamata jätmisega seotud andmeid. Muudatus ei loo uut andmete töötlemise alust, vaid kajastab olemasolevat praktikat ja seadustest tulenevaid ülesandeid.

Paragrahvi 2 lõikega 1 ajakohastatakse e-toimiku süsteemi koosseisu kirjeldust. Kehtiva regulatsiooni asemel loetakse e-toimiku süsteemi peamised funktsionaalsed osad ning tehnilised komponendid. Muudatusega nähakse ette, et e-toimiku süsteem koosneb põhisüsteemist, avalikust liidesest, kriminaalmenetluse liidesest, väärteomenetluse liidesest, digitoimikust, statistikakeskkonnast ning muudest e-toimiku süsteemiga liidestatud infosüsteemidest ja tehnilistest komponentidest.

Muudatuse eesmärk on viia põhimäärus kooskõlla e-toimiku süsteemi tegeliku tehnilise arhitektuuriga. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga tuuakse eraldi välja statistikakeskkond kui süsteemi iseseisev komponent ning nähakse ette võimalus käsitada e-toimiku süsteemi osana ka muid liidestatud infosüsteeme ja tehnilisi lahendusi. See võimaldab paindlikumalt arvestada süsteemi edasiarenduste ja tehnoloogiliste muudatustega ilma põhimäärust iga tehnilise muudatuse korral muutmata.

Statistikakeskkond on tehniliselt osa e-toimikust. Selleks et hinnata kohtuasjade töömahtu ja analüüsida kohtute töökoormust ja -jõudlust, on oluline lisada kohtute infosüsteemi (KIS) andmed e-toimikusse, sest kõik kohtuasjade menetluse käiguga seotud andmed asuvad

e-toimiku andmekogus ning kohtumenetluse töömahu ja jagamise andmed asuvad KIS-i andmekogus. Tehniliselt on kõige lihtsam ja mugavam andmeid analüüsida selleks ettenähtud analüüsikeskkonnas, mis on e-toimiku süsteemi osa ning mõeldud peamiselt e-toimiku andmete analüüsimiseks. KIS-i andmete kasutamiseks on kõige lihtsam neid kuvada otse e-toimiku analüüsikeskkonnas ilma neid vahepeal e-toimiku süsteemi keskandmekogusse salvestamata. Nimetatud andmed aitavad paremini saada ülevaadet tööjaotusplaanide õigest rakendamisest ja analüüsida, kas kohtunikele on tagatud võimalikult võrdne töökoormus. Seega on kohtuasjade töömahu ja jagamise andmete e-toimiku süsteemi lisamine kooskõlas süsteemi ühe eesmärgiga. KrMS-i § 210 lõige 2, VTMS-i § 81¹ lõige 2 ja TsMS-i § 60¹ lõige 2 sätestavad andmekoosseisud, mis e-toimiku süsteemi kantakse. Kõigi viidatud sätete punkti 1 kohaselt kantakse e-toimiku süsteemi ka andmed menetluses olevate, alustamata jäetud ja lõpetatud kohtuasjade kohta. Töömahu andmed on seotud konkreetsete menetlustega, seega on need andmed menetluses olevate, alustamata jäetud ja lõpetatud kohtuasjade kohta ning neid võib e-toimiku süsteemi kanda.

Määruse § 3 kehtetuks tunnistatavad lõiked 3 ja 4 sisaldavad aegunud tehnilist kirjeldust, mis ei vasta enam süsteemi tegelikule arhitektuurile. E-toimikuga on X-tee kaudu praegu liidestatud ligikaudu 40 infosüsteemi, mille eraldi väljatoomine määruhes ei ole otstarbekas. Liidestatud süsteemide arv ja nimetused muutuvad pidevalt.

Statistikakeskkonnas hoitavad andmed on pseudonüümitud, v.a ametnike andmed (nimi, isikukood ja töötamise andmed), sest see võimaldab teha täpsemat ja paremat statistikat konkreetsete menetlejate menetluses olevate asjade üle, mis aitab omakorda teha paremini läbimõeldud poliitilisi otsuseid.

2.4. Paragrahvi 4 muutmine

Muudatus kajastab olemasolevat töökorraldust ja vastutuse jaotust infosüsteemi haldamisel.

Paragrahvi 4 lõiget 2 muudetakse eesmärgiga ajakohastada ja täpsustada e-toimiku süsteemi andmeid töötlevate volitatud töötlejate loetelu. Muudatus lähtub e-toimiku süsteemi tegelikest kasutajatest ning viimaste aastate jooksul toimunud organisatsioonilistest ja õiguslikest muudatustest menetlusasutuste struktuuris.

Kehtiva regulatsiooni asemel sätestatakse üldisem ja selgem loetelu asutustest ning isikutest, kes töötlevad e-toimiku süsteemis andmeid oma seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks. Volitatud töötlejateks nimetatakse kohtud, prokuratuur, uurimisasutused, kohtuvälised menetlejad, julgeolekuasutused, vanglad ja arestimajad ning kriminaalhooldusametnikud. Lisaks nähakse ette, et e-toimiku süsteemi andmeid võivad oma pädevuse piires töödelda ka muud seaduses sätestatud asutused.

Muudatuse eesmärk on vältida olukorda, kus põhimääruses tuleks iga üksiku asutuse või organisatsioonilise muudatuse korral volitatud töötlejate loetelu eraldi ajakohastada. Säte seob andmete töötlemise õiguse eelkõige asutuse seadusest tuleneva pädevuse ja ülesannetega, mitte konkreetse asutuse nimetusega põhimääruses.

Samuti täpsustatakse, et volitatud töötlejate õigused ei tulene üksnes kõnesolevast määruhest, vaid peavad põhinema vastava asutuse seadusest tuleneval ülesandel ja pädevusel. Seetõttu on lõikes sätestatud, et muud asutused võivad e-toimiku süsteemi andmeid töödelda üksnes seaduses sätestatud juhtudel ja oma pädevuse piires.

Muudatus ei laienda e-toimiku süsteemi andmetele juurdepääsu omavate isikute ringi ega loo uusi andmete töötlemise aluseid. Tegemist on olemasolevate kasutajate ja nende rollide ajakohastamise ning regulatsiooni korrastamisega.

2.5. Paragrahvi 5 täiendus

Vastutava töötleja ülesandeid täiendatakse kohustusega korraldada järelevalvet e-toimiku süsteemi kasutamise, juurdepääsuõiguste ja logide kontrollimise üle.

Paragrahvi 5 täiendatakse punktiga 6¹, millega täpsustatakse vastutava töötleja ülesandeid e-toimiku süsteemi kasutamise üle järelevalve tegemisel. Uue ülesandena sätestatakse, et vastutav töötleja korraldab järelevalvet e-toimiku süsteemi kasutamise, juurdepääsuõiguste ja logide kontrollimise üle. Muudatus on seotud eelnõus tehtavate täiendustega logimise ja juurdepääsuõiguste kontrollimise regulatsioonis ning toetab vastutava töötleja võimet tagada e-toimiku süsteemis töödeldavate andmete turvalisus, konfidentsiaalsus ja õiguspärane kasutamine. Tegemist ei ole uue sisulise kohustuse loomisega, vaid vastutava töötleja senise rolli ja vastutuse selgema sätestamisega põhimääruses.

2.6. Paragrahvi 6 muudatused

Muudatused toetavad isikuandmete kaitse üldmääruse (EL) 2016/679 nõuete rakendamist.

Kehtiva § 6 punkti 5 kohaselt on volitatud töötleja kohustatud tagama, et andmeid töötlevad üksnes selleks õigustatud isikud. Muudatusega täpsustatakse seda kohustust ning sätestatakse, et andmeid võivad töödelda üksnes sellise õigusega isikud ning üksnes õigusaktides sätestatud eesmärgil ja ulatuses. Seega ei piisa üksnes formaalse juurdepääsuõiguse olemasolust, vaid andmete töötlemine peab olema seotud konkreetse seadusest sätestatud ülesande täitmisega ning piirduma selleks vajaliku ulatusega. Muudatus rõhutab eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtte järgimist isikuandmete töötlemisel.

Lisatav lõige 2 paragrahvis 6 sätestab volitatud töötleja kohustused isikuandmete kaitse korraldamisel. Selle kohaselt peab volitatud töötleja määrama oma pädevusse kuuluvate isikuandmete töötlemise eest vastutavad isikud. Muudatuse eesmärk on tagada selge vastutus andmetöötluse korraldamisel ning luua organisatsioonis kontaktpunktid, kes vastutavad andmekaitsealaste kohustuste täitmise eest. Tegemist ei ole kohustusega määrata andmekaitseametnik isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses, vaid organisatsioonisese vastutuse määramisega e-toimiku süsteemi andmete töötlemisel.

Lisaks sätestatakse volitatud töötleja kohustus tagada andmesubjekti õiguste teostamine seaduses sätestatud korras. See hõlmab muu hulgas andmesubjekti õigust saada teavet tema kohta töödeldavate andmete kohta, õigust tutvuda andmetega, taotleda andmete parandamist või kasutada muid õigusaktidest tulenevaid õigusi ulatuses, milles need on konkreetse menetluse ja andmetöötluse puhul kohaldatavad. Kuigi vastavad kohustused tulenevad juba kehtivatest andmekaitsealastest õigusaktidest, ei ole neid seni e-toimiku süsteemi põhimääruses sõnaselgelt kajastatud.

2.7. Paragrahvi 13 muudatus

Paragrahv sõnastatakse tervikuna ümber. Sätestatakse, et andmeid säilitatakse õigusaktides ette nähtud tähtaja jooksul ning tähtaja möödumisel need kustutatakse, anonüümitakse või antakse üle Rahvusarhiivile.

Paragrahvi lõikes 1 sätestatakse üldpõhimõte, et e-toimiku süsteemi andmeid säilitatakse seadustes ja nende alusel antud õigusaktides ette nähtud tähtaja jooksul. Kuna e-toimiku süsteem sisaldab erinevate menetlusliikide andmeid ning andmete säilitamise tähtjad tulenevad mitmest eriseadusest, võimaldab selline regulatsioon vältida olukorda, kus andmete säilitamise tingimused on dubleeritud erinevates õigusaktides või võivad nende muutmisel omavahel vastuollu minna. Muudatus tagab, et e-toimiku süsteemis lähtutakse alati konkreetsetes valdkonnas kehtivatest säilitamisnõuetest.

Lõikes 2 sätestatakse andmete edasise käitlemise põhimõtted pärast säilitamistähtaja möödumist. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga nähakse selgemalt ette kolm võimalikku lahendust. Andmed kas kustutatakse, anonüümitakse või antakse üle Rahvusarhiivile. Andmete kustutamine toimub juhul, kui andmete säilitamiseks puudub edasine õiguslik alus. Andmete anonüümimine võimaldab säilitada andmete statistilist või analüütilist väärtust olukorras, kus isikuid ei ole enam võimalik tuvastada. Arhiiviväärtuslikud andmed antakse üle Rahvusarhiivile vastavalt arhiiviseadusele ning Rahvusarhiivi hindamisotsustele.

Anonüümimise võimaluse sõnaselge sätestamine loob selgema õigusliku aluse selliste andmekogumite kasutamiseks statistilistel, teaduslikel või analüütilistel eesmärkidel pärast seda, kui isikut tuvastavate andmete säilitamine ei ole enam vajalik ega lubatud. Seejuures ei tohi anonüümimise tulemusena olla võimalik andmesubjekte otseselt ega kaudselt tuvastada.

Lõikes 3 sätestatakse vastutava töötleja kohustus tagada tehniliste ja korralduslike meetmete olemasolu andmete kustutamiseks ja arhiveerimiseks. Muudatuse eesmärk on rõhutada, et andmete säilitamise tähtaja järgimine ei ole üksnes õiguslik kohustus, vaid selle täitmiseks peavad olema loodud ka vastavad tehnilised lahendused ja töökorralduslikud protsessid. Vastutav töötleja peab tagama, et andmete kustutamine, anonüümimine ja Rahvusarhiivile üleandmine oleks tehtav ning toimuks kooskõlas õigusaktides sätestatud nõuetega.

2.8. Paragrahvide 15 ja 16 muudatus

Täpsustatakse juurdepääsu võimaldamise põhimõtet ning andmesubjekti õiguste piiramise tingimusi. Juurdepääs andmetele peab olema seotud konkreetse seadusest sätestatud ülesande täitmisega ning piirangud peavad olema põhjendatud ja tähtjalised. Muudatused tugevdavad proportsionaalsuse põhimõtte järgimist andmete töötlemisel.

2.9. Paragrahvi 18¹ täiendus

Rahapesu Andmebüroo ametnikele nähakse ette juurdepääs e-toimiku süsteemi andmetele ulatuses, mis on vajalik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks. Muudatus toetab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgi ning tagab õigusliku aluse andmete kasutamiseks.

Kehtiv põhimäärus ei sisalda Rahapesu Andmebüroo juurdepääsuõiguse kohta eraldi sätet, kuigi Rahapesu Andmebüroo täidab seadusest tulenevaid ülesandeid, mille täitmiseks võib olla vajalik juurdepääs e-toimiku süsteemis sisalduvatele menetlusandmetele. Muudatuse eesmärk on luua sellele juurdepääsule selgem ja läbipaistvam õiguslik alus.

Juurdepääsuõigus ei ole üldine ega piiramatu. Rahapesu Andmebüroo ametnik võib andmeid töödelda üksnes ulatuses, mis on vajalik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks. Seega kohaldatakse ka Rahapesu Andmebüroo

suhtes eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtteid ning juurdepääs on piiratud konkreetsete teenistusülesannete täitmiseks vajalike andmetega.

Muudatus ei anna Rahapesu Andmebüroole uusi ülesandeid ega õigusi väljaspool kehtivates seadustes sätestatud, vaid täpsustab e-toimiku süsteemi põhimääruses olemasolevate seadusest tulenevate volituste rakendamist.

2.10. Paragrahvi 19¹ lõike 5 muudatus

Statistikakeskkonnale juurdepääsu taotlus tuleb edaspidi esitada Justiits- ja Digiministeeriumile. Kuna vastutav töötleja on Justiits- ja Digiministeerium, mitte Registrite ja Infosüsteemide Keskus, on koormuse vähendamiseks vaja, et taotlus esitataks otse Justiits- ja Digiministeeriumile.

2.11. Paragrahvide 20 ja 22 muudatused

Muudatustega kehtestatakse rangemad logimise ja järelevalve nõuded. Sätestatakse kohustus kontrollida logisid ja juurdepääsuõigusi vähemalt kord aastas ning täpsustatakse logitavate toimingute ja logiandmete koosseisu. Muudatused parandavad jälgitavust ja aitavad ennetada lubamatut andmetöötlust.

Paragrahvi 20 lõiget 4 täiendatakse punktiga 4, mille kohaselt kontrollib vastutav töötleja logisid ja juurdepääsuõiguste kasutamist vähemalt üks kord aastas.

Kehtiv põhimäärus sisaldab nõudeid e-toimiku süsteemi turvalisuse tagamiseks ning logide pidamiseks, kuid ei sätesta sõnaselgelt kohustust kontrollida regulaarselt logide kasutamist ega juurdepääsuõiguste rakendamist. Muudatusega luuakse selge õiguslik alus regulaarse järelevalve tegemiseks e-toimiku süsteemi kasutamise üle.

Logide kontrollimise eesmärk on hinnata, kas süsteemi andmetele juurdepääs ja nende töötlemine toimub õiguspäraselt ning kooskõlas kasutajatele antud õigustega. Juurdepääsuõiguste kasutamise kontroll võimaldab tuvastada olukordi, kus kasutajale antud õigused ei vasta enam tema tööülesannetele või kus süsteemi kasutamisel võib esineda põhjendamatuid või ebaproportsionaalseid juurdepääse andmetele.

Vähemalt kord aastas tehtav kontroll loob ühtse miinimumstandardi järelevalve korraldamiseks. See ei välista vajaduse korral sagedasemaid kontrolle, näiteks turvaintsidendi, rikkumiskahtluse või muu kõrgendatud riski korral.

Muudatus on seotud eelnõus logimise ja juurdepääsuõiguste regulatsiooniga ning toetab vastutava töötleja kohustust tagada e-toimiku süsteemis töödeldavate andmete turvalisus, konfidentsiaalsus ja õiguspärane kasutamine.

Paragrahv 22 sõnastatakse tervikuna ümber eesmärgiga ajakohastada logimise regulatsiooni ning viia see kooskõlla ajakohaste infoturbe- ja andmekaitseõuetega. Muudatus täpsustab nii logitavate toimingute ulatust, logiandmete koosseisu kui ka logide säilitamise põhimõtteid.

Lõikes 1 sätestatakse sõnaselgelt, et e-toimiku süsteemis logitakse kõik isikuandmetega tehtavad toimingud. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga kirjeldatakse logitavate tegevuste ringi oluliselt detailsemalt. Logimisele kuuluvad andmete vaatamine, sisestamine, muutmine, kustutamine ja edastamine. Selline regulatsioon tagab täieliku jälgitavuse kogu isikuandmete

töötlemise elutsükli jooksul ning võimaldab hiljem tuvastada, milliseid toiminguid konkreetsete andmetega on tehtud.

Andmete vaatamise logimise sõnaselge sätestamine on eriti oluline, kuna isikuandmete kaitse seisukohalt võib õigusvastane juurdepääs andmetele kujutada endast samaväärset rikkumist kui andmete muutmine või kustutamine. Seetõttu peab olema võimalik kontrollida ka seda, kes, millal ja milliste andmetega tutvus.

Lõikes 2 täpsustatakse logi minimaalne andmekoosseis. Logi peab sisaldama toimingut teinud isiku ees- ja perekonnanime, isikukoodi või muud unikaalset tunnust, toimingut aega, toimingut liiki ning viidet töödeldud andmetele. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga sätestatakse logi sisu senisest detailsemalt ja üheselt mõistetavamalt. See võimaldab tagada logide piisava tõendusväärtuse nii sisekontrolli, auditeerimise kui ka võimalike rikkumiste uurimise korral.

Lõikes 3 sätestatakse logide säilitamise tähtaeg. Logisid säilitatakse kolm aastat, kui seadusest ei tulene pikemat tähtaega. Säilitamistähtaja eesmärk on tagada piisav ajavahemik võimalike rikkumiste avastamiseks, menetlemiseks ja kontrollimiseks, võttes samal ajal arvesse isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet. Säte võimaldab kohaldada pikemaids säilitamistähtaegu juhtudel, kus need tulenevad eriseadustest või muudest õigusaktidest.

Muudatuse tulemusena muutub logimise regulatsioon senisest selgemaks ja detailsemaks ning loob tugevama õigusliku aluse e-toimiku süsteemi kasutamise kontrollimiseks. Samuti toetab muudatus vastutava töötleja võimet täita isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevaid vastutuskohustusi ning tagada süsteemis töödeldavate andmete terviklus, konfidentsiaalsus ja jälgitavus.

2.12. Paragrahvi 24 uus sõnastus

Täpsustatakse andmekogu lõpetamise põhimõtteid. Võrreldes kehtiva paragrahviiga lisatakse sättesse uus lause, mille kohaselt andmekogu lõpetamisel tagatakse arhiiviväärtuslike andmete üleandmine Rahvusarhiivile ning muude andmete hävitamine või üleandmine vastavalt õigusaktidele. Termin “e-toimiku likvideerimine” asendatakse terminiga “andmekogu lõpetamine”, et viia määrus vastavusse avaliku teabe seaduse terminoloogiaga.

2.13. Lisade 2–4 täiendused

Lisasid 2, 3 ja 4 täiendatakse vastavalt punktidega 20.5-20.11, 16.5-16.11 ja 13.5-13.11, mis lisavad andmekoosseisu järgmised andmed:

- nõude koormus – näitab kasutaja või menetlusprofiili töökoormust vastavalt tööjaotusplaanis või süsteemi seadistustes määratud koormusnäitajatele. Andmeid kasutatakse kohtuasjade ja ülesannete jaotamisel, et tagada menetluste võimalikult tasakaalustatud jagunemine;
- määramise koormus – kajastab kohtuasjade või menetluste määramisel arvesse võetavat koormustegurit. Selle abil saab süsteem arvestada eri menetlusliikide või ülesannete erinevat ressursimahukust ning toetada töökoormuse õiglasemat jaotamist;
- määramise erimärked – võimaldavad määrata kasutajale või menetlusprofiilile lisatingimusi või -piiranguid, mida tuleb kohtuasjade automaatse määramise korral arvesse võtta. Näiteks võivad need olla seotud kasutaja spetsialiseerumise, ajutiste töökorralduslike piirangute või muude tööjaotusplaanis sätestatud asjaoludega;

- ajutine menetlusprofiil – võimaldab määrata kasutajale ajutiselt tavapärasest erineva menetlusprofiili. Seda võib olla tarvis näiteks asendamise, töö ümberkorraldamise või muude ajutiste töökorralduslike vajaduste korral;
- kasutajaprofiili kehtivus ja kasutajaprofiili kehtivuse lõpp – võimaldavad hallata menetlusprofiilide ajalist kehtivust ning tagada, et ajutised või tähtajalised õigused ja töökorralduslikud seadistused rakenduvad üksnes ettenähtud ajavahemikul;
- kasutaja roll – võimaldab määratleda kasutaja rolli süsteemis ning seostada selle töökoormuse arvestamise, menetlusprofiili ja kohtuasjade määramise loogikaga.

Muudatuse peamine eesmärk on toetada kohtute tööjaotusplaanide rakendamist ning võimaldada kohtuasjade ja menetluste määramisel kasutada senisest täpsemaid töökoormusandmeid. Andmete lisamine loob ühtlasi võimaluse koguda ja analüüsida kohtute töökoormust puudutavaid andmeid kogu menetluse vältel statistikakeskkonnas. See võimaldab hinnata tööjaotusplaanide toimimist, kohtuasjade tegelikku jagunemist ning töökoormuse tasakaalustatust nii kohtute sees kui ka kohtusüsteemiülel.

Muudatus ei too kaasa uute isikukategooriate kaasamist e-toimiku süsteemi ega muuda menetlusosaliste andmete töötlemist. Lisatavad andmed puudutavad eelkõige e-toimiku süsteemi kasutajate töökorraldust ning on vajalikud süsteemi töökorralduslike ja analüütiliste funktsioonide täitmiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärusega (EL) 2016/679 ning õiguskaitseasutuste andmetöötlust reguleerivate Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

4.1. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Määrusel on positiivne mõju kohtute tööle. Kohtumenetluste töömahu ja kohtuasjade jagamise andmete lisamine keskandmekogusse võimaldab statistikakeskkonnas analüüsida andmeid kogu kohtumenetluse vältel ning saada selle tulemusel paremat teavet kohtute tööjaotusplaanide rakendamise ja töökoormuse jaotumise kohta.

4.2. Mõju infosüsteemidele

Vajalik võib olla logimise, juurdepääsuahalduse ja arhiveerimisega seotud tehniliste lahenduste täiendamine. Muudatused on valdavalt kooskõlas olemasoleva süsteemi toimimisega.

4.3. Mõju isikuandmete kaitsele

Muudatused parandavad andmekaitset selgust ning tugevdavad andmesubjektide õiguste tagamise aluseid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega võivad kaasneda infosüsteemide arendamise ja töökorralduslike muudatustega seotud kulud. Vajalikud arendused kaetakse asjaomaste asutuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamiseks ettenähtud vahenditest. Statistikakeskkonna arendused lisakulusid kaasa ei too.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Puudub vajadus määrata määrusele tavapärasest hilisem jõustumisaeg või näha ette üleminekusätteid.

7. Eelnõu koostamine

Eelnõu esitati koostamiseks ministeeriumidele ning Registrate ja Infosüsteemide Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, kohtutele ja Riigiprokuratuurile.

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister